

Uvod v opisno logiko

I.Savnik, FAMNIT

Opisna logika

- Formalizem za predstavitev podatkov in znanja.
- Združuje naslednje modele:
  - Semantične mreže
  - Objektni model
  - Semantični podatkovni model
  - Ontologije
  - ...
- Strukturiran del predikatnega računa.
- Formalna osnova za predstavitev strukturiranih podatkov in sklepanje na osnovi teh.

Opisna logika

- Zadnje ime za družino jezikov za predstavitev znanja
- Način predstavitve znanja
  - Predstavitev osnovnih konceptov domene
  - Uporaba konceptov za predstavitev dejstev
- Za razliko od predhodnikov je predstavitev znanja osnovana na logiki
  - Semantika jezika je vezana na logiko
  - Omogočeno je sklepanje: izpeljava znanja, ki je implicitno iz eksplicitno zapisanega znanja

Opisna logika

- Omogoča uporabo vzorcev sklepanja, ki se uporabljajo v modernih inteligentnih sistemih
  - Ljudje uporabljajo iste vzorce
  - Klasifikacija konceptov in primerkov konceptov
- Klasifikacija konceptov določa pod-koncepte in nad-koncepte
  - Relacija vsebovanja v DL
  - Hierarhija vsebovanja
    - Uporabni podatki o zvezah z ostalimi koncepti
    - Pohitritev sklepanja zaradi hierarhije
- Klasifikacija primerkov pove ali so primerki instance danega koncepta

Strukturirana omrežja dedovanja

- DL je naslednik strukturiranih omrežij dedovanja [Brachman, 1977b; 1978]
  - Razrešitev dvoumnosti, ki so prisotne v semantičnih mrežah in okvirjih
  - Prva realizacija: KL-One [Brachman and Schmolze, 1985] vsebuje naslednje 3 ideje:
    - Osnovni sitaktični objekti: koncepti, vloge in konstante (unarni, binarni predikati in konstante v PR)
    - Majhna množica konstruktorjev za gradnjo kompleksnih konceptov in vlog iz enostavnih
    - Implicitno znanje lahko izpeljemo z uporabo sklepanja
      - Vsebovanje konceptov (vlog) in relacija instanciranja
      - NE isa relacija kot v semantičnih mrežah!
- PMJ, 2011/12 – Pomembne so relacije def na osnovi lastnosti

Sklepanje = NP

- Po tem ko so bili predlagani prvi jeziki za predstavitev znanja na osnovi logike so natančno definirani postopki za sklepanje
  - Jeziki začetnih sistemov so bili(?) preveč izrazni
  - Sklepanje je neodločljivo [Schmidt-Schauß, 1989; Patel-Schneider, 1989b]
  - Pokazano je bilo, da je worst-case kompleksnost eksponentna tudi za precej enostavne jezike [Levesque and Brachman, 1987; Nebel, 1988]
- Začetna točka raziskav worst-case kompleksnosti jezikov podobnih KL-One

Pregled izvorov

- Konceptualni grafi
- KL-One
- Okvirji
- Logika

Pregled: KL-One

Predstavitev strukture podatkov in znanja:

- Kompleksne zveze med podatki.
- Jezik ima množico gradnikov: koncepti, ISA, vloga,...

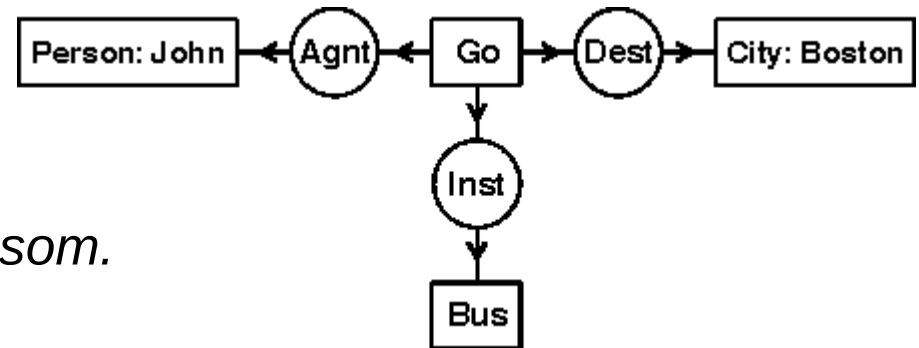
Razlikovanje med konceptualnim nivojem in nivojem instanc.

KL-ONE uporabljen za:

- Avtomatsko klasificiranje
- Določanje vsebovanosti
- Sklepanje ...

Konceptualni grafi

Janez gre v Boston z avtobusom.

- John Sowa, Knowledge representation
- 15 let po objavi knjige se je izkazalo, da se konceptualni grafi lahko izrazijo s predikatnim računom
- Moderna izvedba konceptualnih grafov je opisna logika..

Pregled: okvirji

- Okvirji (objekti), identifikatorji
  - Razredi in instance
- Predal (atribut)
  - Vrednost
    - Identifikator, privzeta vrednost
  - Vrednostne omejitve
    - Tip, domena. metode

DL = Strukturirana logika

- Opisna logika je del predikatnega računa.
- Formalizem ne uporablja spremenljivk.
- Opisna logika je razdeljena na dva dela:
  - definicija predikatov (*TBox*)
  - izjave o konstantah (*ABox*)
- Vsaka opisna logika (osnovna) je podmnožica $L3 = FOL$ brez funkcij, kjer izrazi vsebujejo največ tri spremenljivke.

Zakaj ne PR?

- Uporaba predikatnega računa direktno brez dodatnih omejitev:
  - Izgubimo strukturo predstavljenega znanja. Ne moremo je uporabiti za vodenje sklepanja.
  - Izrazna moč jezika je prevelika. Izgubimo izračunljivost in s tem učinkovito sklepanje.
  - Izrazna moč sklepanja bi bila prešibka za izražanje zanimivih ter še vedno izračunljivih teorij.

Aplikacije

- Opisna logika je **uporabljena** v praktičnih sistemih uporabljena za naslednje namene:
  - Osnova semantičnega spleta OWL
  - Konceptualno modeliranje
  - Optimizacija poizvedb in delo z okni
  - Opis pomena naravnih jezikov
  - Integracija podatkov in znanja
  - Dostop do podatkov in inteligentni vmesniki
  - Terminologije in ontologije
  - Upravljanje s programskimi sistemi
  - Planiranje

Opisni jeziki

- Osnovni opisi so atomični koncepti in atomične vloge.
- Kompleksne opise konceptov gradimo z uporabo konstruktorjev.
  - A, B – atomični koncepti.
  - R – atomične vloge.
  - C, D – opisi konceptov.
- Opisni jeziki se razlikujejo po konstrukcijskih pravilih, ki jih ima jezik na razpolago.
- Jeziki $\mathcal{AL}$
  - $\mathcal{AL}$ (= attributive language) [Schmidt-Schauß & Smolka, 1991]
  - Minimalni jeziki, ki so praktično zanimivi.
  - Ostali jeziki iz te družine so razširitev $\mathcal{AL}$.

Primeri konceptov in vlog

Koncepti: definirajo objekte (unarni predikati, razredi)

Primer: Student, Married

$$\{x \mid \text{Student}(x)\}$$
$$\{x \mid \text{Married}(x)\}$$

Vloge: definirajo lastnosti (binarni predikati)

Primer: FRIEND, LOVES

$$\{\langle x, y \rangle \mid \text{FRIEND}(x, y)\}$$
$$\{\langle x, y \rangle \mid \text{LOVES}(x, y)\}$$

Primer: opis koncepta

- Opisna logika opisuje koncepte.
- Podatki z enako strukturo se združujejo na osnovi skupnih lastnosti množice instanc.

Primer:

Student $\wedge$ $\exists$ FRIEND.Married

$\{x \mid \text{Student}(x) \wedge \exists y. \text{FRIEND}(x,y) \wedge \text{Married}(y)\}$

Osnovni opisni jezik $\mathcal{AL}$

- ❖ Opis konceptov v $\mathcal{AL}$ je definiran na osnovi sledečih sintaktičnih pravil:

$C, D \rightarrow A$	(atomični koncept)
$\top$	(univerzalni koncept)
$\perp$	(tla)
$\neg A$	(atomična negacija)
$C \sqcap D$	(presek)
$\forall R.C$	(omejitev vrednosti)
$\exists R.\top$	(omejena eksist. kvantifikacija)

Kvantifikatorji

- Gradnik $\forall R.C$ opisuje koncepte z vlogo R , ki ima zalogo vrednosti omejeno na koncept C .
  - $\{x \mid \forall y: R(x,y) \rightarrow C(y)\}$
  - $\forall \text{CHILD.Doctor} \equiv \{x \mid \forall y: \text{CHILD}(x,y) \rightarrow \text{Doctor}(y)\}$
  - Način omejitve vrednosti vloge.
- Gradnik $\exists R$ opisuje koncepte z vlogo R (za katere je definirana vloga R).
  - $\{x \mid \exists y: R(x,y)\}$
  - Koncepti x , ki imajo vsaj eno vlogo R .
  - Način definicije vloge koncepta.

$\mathcal{FL}^-$, $\mathcal{FL}_0$

- ❖ V $\mathcal{AL}$ lahko negacijo apliciramo samo na atomične koncepte.
- ❖ Najvišji koncept je dovoljen v okviru eksistenčne kvantifikacije nad vlogami.
- ❖ Pod-jezik, ki ga dobimo s prepovedjo **atomične negacije** imenujemo $\mathcal{FL}^-$.
- ❖ Pod-jezik, ki ga dobimo s prepovedjo **omejene eksistenčne kvantifikacije** imenujemo $\mathcal{FL}_0$

Primeri

Person, Female

Person $\sqcap$ Female

Person $\sqcap$ $\neg$ Female

atomični koncept
osebe, ki so ženske
osebe, ki niso ženske

hasChild

Person $\sqcap$ $\exists$ hasChild. $\top$

Person $\sqcap$ $\forall$ hasChild.Female

atomična vloga
oseba, ki ima enega otroka
oseba, ki ima same hčere

Person $\sqcap$ $\forall$ hasChild. $\perp$

oseba, ki nima otrok

Intuitivna semantika

- **Intuitivno:**
  - Koncepti predstavljajo razrede, množice primerkov.
  - Vloge predstavljajo relacije med pari konceptov.
  - Atomični koncepti so predstavljeni z imeni primitivnih (osnovnih) konceptov.
- **Pomen sestavljenih konceptov:**
  - **Konstrukt $\sqcap$** predstavlja sestavljene koncepte, ki imajo pomen preseka obeh konceptov:
$$\text{Adult} \sqcap \text{Male} \sqcap \text{Person}$$
  - **Konstrukt $\sqcup$** predstavlja sestavljene koncepte, ki imajo pomen unije obeh konceptov.

Formalna semantika $\mathcal{AL}$

Interpretacijo $I = (\Delta', \cdot^I)$ sestavljajo:

- neprazna množica Δ' (domena)
- interpretacijska funkcija $\cdot^I$

$$I : A \longrightarrow A^I \subseteq \Delta'$$

$$I : R \longrightarrow R^I \subseteq \Delta' \times \Delta'$$

Formalna semantika $\mathcal{AL}$

Interpretacijska funkccija je razširjena na opise konceptov z naslednjimi induktivnimi definicijami:

$$\top' = \Delta$$

$$\perp' = \emptyset$$

$$(\neg A)' = \Delta' - A'$$

$$(C \sqcap D)' = C' \cap D'$$

$$(\forall R.C)' = \{x \in \Delta \mid \forall y. (x, y) \in R' \Rightarrow y \in C'\}$$

$$(\exists R.T)' = \{x \in \Delta \mid \exists y. (x, y) \in R'\}$$

C' je množica individualnih objektov, ki so primerki koncepta C .

- Zapis $x \in C'$ pomeni isto kot $C(x)$.
- Podobno zapis $(x, y) \in R'$ pomeni isto kot $R(x, y)$.

Ekvivalenca

$C \equiv D \iff C'=D'$ za vse interpretacije /

Primer:

$\forall \text{hasChild.Female} \sqcap \forall \text{hasChild.Student}$

$\equiv$

$\forall \text{hasChild.}(\text{Female} \sqcap \text{Student})$

Družina jezikov $\mathcal{AL}$

Jeziki bolj izrazni jeziki od $\mathcal{AL}$:

- Unija
- Polna eksistenčna kvantifikacija
- Vrednostne omejitve
- Negacija

Unija

Jezik $\mathcal{ALU}$!

$C \sqcup D$ - unija konceptov

Interpretacija: $(C \sqcup D)' = C' \cup D'$

Polna eksistenčna kvantifikacija

Jezik $\mathcal{ALE}$!

$\exists R.C$ - obstaja vloga R tipa C

$$(\exists R.C)' = \{a \in \Delta' \mid \exists b.(a,b) \in R' \wedge b \in C'\}$$

$\exists R.C$ je različen od $\exists R.T$:

zaloga vrednosti je pri slednjem poljubna medtem, ko je pri prvem omejena na primerke koncepta.

Vrednostne omejitve

Jezik $\mathcal{ALN}$!

$\geq nR$ - najmanj n

$\leq nR$ - največ n

$$(\geq nR)' = \{a \in \Delta' \mid |\{b \mid (a,b) \in R'\}| \geq n\}$$

$$(\leq nR)' = \{a \in \Delta' \mid |\{b \mid (a,b) \in R'\}| \leq n\}$$

Negacija poljubnega koncepta

Jezik $\mathcal{ALC}$!

$$(\neg C)' = \Delta' - C'$$

$\mathcal{AL}^*$: pregled

A	$A' \subseteq \Delta'$	primitivni koncept
R	$R' \subseteq \Delta' \times \Delta'$	primitivna vloga
$\top$	Δ'	streha
$\perp$	$\emptyset$	tla
$\neg C$	$\Delta' \setminus C'$	komplement
$C \sqcap D$	$C' \cap D'$	konjunkcija
$C \sqcup D$	$C' \cup D'$	disjunkcija
$\forall R.C$	$\{x \mid \forall y. R'(x, y) \rightarrow C'(y)\}$	univerzalna kvant.
$\exists R.C$	$\{x \mid \exists y. R'(x, y) \wedge C'(y)\}$	eksistenčna kvant.

Primer

Osebe, ki imajo bodisi največ enega otroka ali več kot tri od katerih je eden ženskega spola.

Oseba Π

(≤ 1 imaOtroka $\sqcup$

(> 3 imaOtroka $\Pi \exists$ imaOtroka.Ženska))

AL[*U*][*E*][*N*][*C*];

Operacije lahko izrazimo drugimi operacijami.

$$C \sqcup D \equiv \neg(\neg C \sqcap \neg D)$$

$$\exists R.C \equiv \neg \forall R.\neg C$$

Vse *AL* jezike lahko izrazimo z *UEN*.

Terminologije

- Do sedaj smo predstavljali **razrede** kot kompleksne opise konceptov.
- V nadaljevanju so bomo ogledali **terminološke aksiome**, ki so stavki o razmerjih med koncepti in vlogami.
- Ogledali si bomo posamezne aksiome po tipih.

Terminološki aksiomi

Naj bodo C,D *koncepti* in R, S *vloge*.

Ločimo med naslednjimi dvema vrstami aksiomov:

Vsebovanost:

$$C \sqsubseteq D \quad (R \sqsubseteq S)$$

Enakost:

$$C \equiv D \quad (R \equiv S)$$

.

Terminološki aksiomi

Semantika aksiomov je definirana na običajen način:

- $C \sqsubseteq D \iff C' \subseteq D'$
- $C \equiv D \iff C' = D'$

Interpretacija I je rešitev aksioma ali množice aksiomov $\implies I$ je model aksioma oz. množice aksiomov.

Dva aksioma sta enaka, če **imata** enaka modela.

Definicije

Enakost katere leva stran je atomični koncept imenujemo **definicija**.

Definicije uporabljamo za zapis simboličnih imen namesto kompleksnih opisov.

Primer:

$$\text{Mother} \equiv \text{Woman} \sqcap \forall \text{hasChild. Person}$$

Simbolična imena lahko uporabimo kot **okrajšavo** v drugih opisih.

Primer: Recimo, da imamo definiran tudi koncept Father.

$$\text{Parent} \equiv \text{Mother} \sqcup \text{Father}$$

Primer: družina

Woman $\equiv$ Person $\sqcap$ Female

Man $\equiv$ Person $\sqcap$ $\neg$ Woman

Mother $\equiv$ Woman $\sqcap$ $\exists$ hasChild.Person

Father $\equiv$ Man $\sqcap$ $\exists$ hasChild.Person

Parent $\equiv$ Father $\sqcup$ Mother

Grandmother $\equiv$ Mother $\sqcap$ $\exists$ hasChild.Parent

MotherWithManyChildren $\equiv$ Mother $\sqcap$ >3 hasChild

MotherWithoutDaughter $\equiv$ Mother $\sqcap$ $\forall$ hasChild. $\neg$ Woman

Wife $\equiv$ Woman $\sqcap$ $\exists$ hasHusband.Man

Stavki TBox

- $A \sqsubseteq C$ definicija primitivnega koncepta
- $A \equiv C$ definicija koncepta
- $C \sqsubseteq D$ vsebovanost koncepta
- $C \equiv D$ enakost koncepta

Pomen terminologij

- Naj bo T terminologija.
- Atomične koncepte iz T delimo na:
  - Simbole NT , ki predstavljajo **imena** in se pojavijo na levi strani aksiomov.
  - **Osnovne simbole** BT , ki se pojavijo samo na desni strani aksiomov.
- Imenske simbole pogosto imenujemo **definirane koncepte** in osnovne simbole imenujemo **primitivne koncepte**.
- Pričakujemo, da terminologija definira imena na osnovi primitivnih konceptov.

Interpretacija

- **Osnovna interpretacija** terminologije T interpretira samo primitivne (osnovne) simbole.
- Naj bo Λ takšna osnovna interpretacija.
- Interpretacija I **razširi** Λ z interpretacijo definiranih simbolov, če je definirana nad isto domeno tako da velja $\Delta^I = \Delta^\Lambda$ in se ujema v osnovnih simbolih z Λ .

Human' $\equiv$ Animal $\wedge$ $\forall$ hasParent.Human'

Interpretacija

- T je **dobro definirana**, če imajo vse osnovne interpretacije natančno eno razširitev, ki so model T.
- Če poznamo interpretacijo osnovnih simbolov in če je T dobro definirana, potem je pomen imenskih simbolov natančno določen.
- Pravimo tudi, da je T **definitabilna** (angl. definitorial)
- Definiranost terminologije je povezana s strukturo aksiomov.
- **Če terminologija nima ciklov je dobro definirana.**

Enostaven acikličen TBox

- $A \sqsubseteq C$ definicija primitivnega koncepta
- $A \equiv C$ definicija koncepta

- Koncept A **direktno uporablja** koncept B v TBox Σ če definicija A omenja B
- Koncept A **uporablja** koncept B če obstaja veriga direktnih uporab konceptov vse do B
- TBox je **acikličen**, če nobeden koncept ne uporablja samega sebe za definicijo

Enostaven acikličen TBox

Vsebovanje v acikličnem enostavnem TBox

- $\Sigma \models C \sqsubseteq D$

se lahko prevede na vsebovanje v praznem TBox

- $\models \bar{C} \sqsubseteq \bar{D}$

Kako dobimo $\bar{C}$ in $\bar{D}$?

- 1) Pretvori Σ v Σ' tako da se vsaka definicija primitivnega koncepta $A \sqsubseteq C$ spremeni v definicijo koncepta $A \equiv C \sqcap A^*$, kjer predstavlja A^* nov koncept.
  - 2) Spremeni vse definirane koncepte tako, da zamenjaš pojavitve konceptov na desni strani definicije z definicijo v Σ' . Ker je Σ' acikličen je postopek končen.
- Postopek imenujemo **razširjanje** ali **razvitje**.

Primer: družina (razširjena /)

Woman $\equiv$ Person $\sqcap$ Female

Man $\equiv$ Person $\sqcap$ $\neg$ (Person $\sqcap$ Female)

Mother $\equiv$ (Person $\sqcap$ Female) $\sqcap$ $\exists$ hasChild:Person

Father $\equiv$ (Person $\sqcap$ $\neg$ (Person $\sqcap$ Female)) $\sqcap$ $\exists$ hasChild.Person

Parent $\equiv$ ((Person $\sqcap$ $\neg$ (Person $\sqcap$ Female)) $\sqcap$ $\exists$ hasChild.Person)
 $\sqcup$ ((Person $\sqcap$ Female) $\sqcap$ $\exists$ hasChild.Person)

Grandmother $\equiv$ ((Person $\sqcap$ Female) $\sqcap$ $\exists$ hasChild.Person)
 $\sqcap$ $\exists$ hasChild.(((Person $\sqcap$ $\neg$ (Person $\sqcap$ Female))
 $\sqcap$ $\exists$ hasChild.Person)
 $\sqcup$ ((Person $\sqcap$ Female) $\sqcap$ $\exists$ hasChild.Person))

MotherWithManyChildren $\equiv$ ((Person $\sqcap$ Female) $\sqcap$ $\exists$ hasChild.Person) $\sqcap$ >3 hasChild

MotherWithoutDaughter $\equiv$ ((Person $\sqcap$ Female) $\sqcap$ $\exists$ hasChild.Person)
 $\sqcap$ $\exists$ hasChild. $\neg$ (Person $\sqcap$ Female))

Wife $\equiv$ (Person $\sqcap$ Female)
 $\sqcap$ $\exists$ hasHusband.(Person $\sqcap$ $\neg$ (Person $\sqcap$ Female))

Razširitev acikličnih terminologij

Izrek: Naj bo T aciklična terminologija naj bo T' njena razširitev, potem:

- (i) T in T' imata ista imena konceptov in osnovnih simbolov;
- (ii) T in T' sta ekvivalentne;
- (iii) obe T in T' sta definitabilne (angl. Definitorial).

Razširitev terminologije je lahko eksponentna [Nebel, 1990b].

Opis sveta

- Opis sveta ali **ABox**
- Opis trenutnega stanja sveta s koncepti in vlogami
- Definicija individualnih objektov
  - Imena in lastnosti objektov
  - Primerki konceptov in vlog
  - Ekstenzija konceptualne sheme $\equiv$ podatkovna baza
- ABox $\equiv$ Primerki konceptov in vlog
  - **Konkretni** koncepti
  - **Konkretne** vloge

Izjave o objektih

MotherWithoutDaughter(MARY)

Father(PETER)

hasChild(MARY,PETER)

hasChild(PETER,HARRY)

hasChild(MARY,PAUL)

Sklepanje

- Sistem za predstavitev znanja osnovan na DL:
  - Sklepanje z izjavami zapisanimi v bazi.
  - Semantika podatkovne baze izjav DL ima pomen, ki je ekvivalenten **predikatnemu računu**.
- Sistem vsebuje **implicitno znanje**, ki ga lahko dobimo na osnovi sklepanja.
  - Uporaba pravil logičnega sklepanja za izpeljavo novih izjav.

Sklepanje s koncepti

- Koncepti so definirani na osnovi atomičnih konceptov.
- Med gradnjo podatkovne baze je potrebno preverjati ali imajo na novo dodani koncepti **smisel** v okviru obstoječih.
- Smiselno je, da ima definiran koncept kakšno neprazno **interpretacijo** v podatkovni bazi izjav DL.
- Za takšne koncepte pravimo, da so **rešljivi** oz. **nerešljivi** sicer.

Sklepanje s koncepti

- **Rešljivost** konceptov je ključnega pomena za sklepanje.
  - Vrsto različnih form sklepanja lahko reduciramo na rešljivost.
  - Preverjanje relacij med koncepti: **splošnost**, **posledica**, itd.
- Problem **vsebovanosti**:
  - Koncept *C* je vsebovan v konceptu *D*, če je vsak model *C* podmnožica interpretacije *D*.
  - Algoritmi za izračun vsebovanosti se uporabljajo tudi za ureditev konceptov TBox v taksonomijo glede na splošnost.
- Relacije med koncepti, ki so zanimive v praksi so tudi **ekvivalenca** in **različnost**.

Osnovna razmerja

- Rešljivost:
koncept C je rešljiv glede na terminologijo T , če obstaja interpretacija T , ki je model T tako da je C' neprazna. Z drugimi besedami je T model tudi za C .
- Vsebovanost:
koncept C je vsebovan konceptu D glede na T , če je $C' \subseteq D'$ za vsak model I terminologije T , kar zapišemo $C \sqsubseteq_T D$ ali $T \models C \sqsubseteq D$.
- Ekvivalenca:
koncepta C in D sta ekvivalentna glede na T , če velja $C' = D'$ za vsak model I terminologije T , kar zapišemo $C \equiv_T D$ ali $T \models C \equiv D$.
- Različnost:
koncepta C in D sta različna glede na T , če velja $C' \cap D' = \emptyset$ za vsak model I terminologije T .

Primeri

Woman $\sqsubseteq$ Person

Mother $\sqsubseteq$ Woman

Mother $\sqsubseteq$ Parent

Grandmother $\sqsubseteq$ Mother

Woman $\sqcap$ Man $\sqsubseteq$ $\perp$

Father $\sqcap$ Mother $\sqsubseteq$ $\perp$

Glej primer družine!

Redukcija na vsebovanost

Večina DL vsebuje $\top$ in $\perp$.

- C je nerešljiv $\iff C \sqsubseteq \perp$
- C in D sta ekvivalentna $\iff C \sqsubseteq D \wedge D \sqsubseteq C$
- C in D sta različna $\iff C \sqcap D \sqsubseteq \emptyset$

Redukcija na nerešljivost

Če DL vsebuje $\neg$.

- C je vsebovan v D $\iff$ C $\wedge$ $\neg$ D nima rešitve
- C in D sta ekvivalentna $\iff$
C $\wedge$ $\neg$ D $\wedge$ $\neg$ C $\wedge$ D nimata rešitve
- C in D sta različna $\iff$ C $\wedge$ D nima rešitve

Rešljivost

- Vse prej opisane forme sklepanja lahko torej prevedemo na rešljivost.
  - Vsebovanje, ekvivalenca, različnost.
- Algoritem za problem rešljivosti konceptov:
  - Učinkovit algoritem omogoča hitro reševanje vseh oblik sklepanja.
  - Večina rešitev temelji na Tableaux calculi.
- Enostavno tehniko za implementacijo vsebovanosti v TBox na osnovi sintaktične strukture si bomo pogledali kasneje.
- Več o rešljivosti:
  - Še vedno raziskovalni problem
  - Pregled: diploma, magsterij
  - Pregled metode Tableaux za DL je lahko seminar

Algoritmi za sklepanje

- Pregled
- Tableaux algoritmi
- Strukturni algoritmi
- Kompleksnost algoritmov

Opisna logika $\mathcal{FL}^-$

Najenostavnejša strukturna opisna logika $\mathcal{FL}^-$:

- Sintaksa + Semantika
- Sklepanje
  - Izračunljivost
  - Kompleksnost
- Metode sklepanja
  - Algoritem za preverjanje vsebovanosti konceptov.
  - Uglášenost, kompletnost in kompleksnost algoritma.

Slovnica $\mathcal{FL}^-$

$C, D \rightarrow A$

| $C \sqcap D$

| $\forall R.C$

| $\exists R$

$A \equiv$ atomični-koncept

$R \equiv$ atomična-vloga

$C, D \equiv$ koncept

koncept ::= $\langle$ atomični-koncept $\rangle$ |
 $\langle$ koncept $\rangle \sqcap \langle$ koncept $\rangle$ |
 $\exists \langle$ atomična-vloga $\rangle$ |
 $\forall \langle$ atomična-vloga $\rangle . \langle$ koncept $\rangle$

Strukturna vsebovanost za $\mathcal{FL}^-$.

Poglejmo si vsebovanost bolj natančno za $\mathcal{FL}^-$.

$$C \sqsubseteq D$$

C je-vsebovan-v D

Za vsako domeno Δ' in za vsako interpretacijo $\cdot'$ nad Δ'
velja: $C' \subseteq D'$

$$\forall x. C(x) \rightarrow D(x)$$

Računske lastnosti

- Operacija **vsebovanje** definirana nad koncepti $\mathcal{FL}$ - ima naslednje računske lastnosti:
  - **odločljiva**
  - **P**
- Oboje lahko preverimo
  - Kako ?

Strukturalni algoritmi

- **Strukturalni algoritmi** za preverjanje vsebovanosti
  - Algoritem je osnovan na primerjavi strukture izrazov
- **Rekurzivni algoritmi**
  - Osnovna pravila o “ujemanju” izrazov na površju
  - Pravila za izražanje vsebovanosti izraza
  - Preverimo ali se komponente ujemajo

Normalna oblika

Algoritem ima dve faze:

1. Koncepti so prepisani v normalno obliko
2. Primerjamo strukture konceptov

Normalna oblika:

1. Odstanimo vse vgnezdene konjunkcije
 $A \wedge (B \wedge C) \mapsto A \wedge B \wedge C.$
2. Vse konjunkcije univerzalnih kvantifikatorjev izpostavimo
 $\forall R:C \wedge \forall R.D \mapsto \forall R.(C \wedge D).$

Normalizirani koncepti so logično ekvivalentni začetnim izrazom. Vsebovanje se ohrani s transformacijo.

Osnovni algoritem: *SUBS?*[C,D]

Dana sta izraza $C = C_1 \sqcap \dots \sqcap C_n$ in $D = D_1 \sqcap \dots \sqcap D_m$,
ki sta v normalni obliki.

SUBS?[C,D] vrne TRUE, če in samo če velja za vse D_i :

- Če je D_i atomični koncept ali koncept oblike $\exists R$,
potem obstaja koncept C_j tako da $C_i = D_j$
- Če je D_i koncept oblike $\forall R.D'$, potem obstaja C_j
oblike $\forall R.C'$ tako da *SUBS?*[C',D'].

$$\uparrow \\ O(|C| * |D|)$$

$$\text{Izrazi urejeni} \\ \downarrow \\ O(|C| + |D|)$$

Enostavni primeri

$Adult \cap Male \subseteq Adult$

$Adult \cap Male \cap Rich \subseteq Adult \cap Male$

$\forall CHILD.(Adult \cap Male) \subseteq \forall CHILD.Adult$

$\forall CHILD.Adult \cap \exists CHILD \subseteq \forall CHILD.Adult$

$\forall CHILD.Adult \not\subseteq \exists CHILD$

$\exists CHILD \not\subseteq \forall CHILD.Adult$

Tableaux algoritmi

- Uporaba negacije za prevod vsebovanosti na (ne)rešljivost
- $C \sqsubseteq D$ čče $C \sqcap \neg D$ ni rešljivo
- Definiran bo algoritem za $\mathcal{ALCN}$

Primer 1

$$\exists R.A \wedge \exists R.B \sqsubseteq \exists R.(A \wedge B) ?$$

$C = \exists R.A \wedge \exists R.B \wedge \neg(\exists R.(A \wedge B))$ ni rešljiv?

$$C_0 = \exists R.A \wedge \exists R.B \wedge \forall R.(\neg A \sqcup \neg B)$$

Hočemo konstruirat interpretacijo I , tako da $C_0' \neq \emptyset$

Primer 1

$b \in C_0'$

$b \in (\exists R.A)'$ $b \in (\exists R.B)'$ $b \in (\forall R.(\neg A \sqcup \neg B))'$

$(b,c) \in R'$ $c \in A'$

$(b,d) \in R'$ $d \in B'$

$c \in (\neg A \sqcup \neg B)'$ pomeni $c \in (\neg A)'$ ali $c \in (\neg B)'$

$d \in (\neg A \sqcup \neg B)'$ pomeni $d \in (\neg A)'$ ali $d \in (\neg B)'$

Literatura

- **Osnovna literatura:**
  - F. Baader, W. Nutt. Basic Description Logics. In the Description Logic Handbook, edited by F. Baader, D. Calvanese, D.L. McGuinness, D. Nardi, P.F. Patel-Schneider, Cambridge University Press, 2002, pages 47-100.
- **Dodatna literatura:**
  - F. Baader and U. Sattler. An Overview of Tableau Algorithms for Description Logics. *Studia Logica*, 69:5-40, 2001
  - Donini, F., Lenzerini, M., Nardi, D., Schaerf, A., Reasoning in Description Logics, in: *Principles of Knowledge Representation and Reasoning*, edited by G. Brewka; *Studies in Logic, Language and Information*, CLSI Publications, pp 193-238, 1996.
  - D. Nardi, R. J. Brachman. An Introduction to Description Logics. In the Description Logic Handbook, edited by F. Baader, D. Calvanese, D.L. McGuinness, D. Nardi, P.F. Patel-Schneider, Cambridge University Press, 2002, pages 5-44.